

Miért van lehetőség visszaélésekre a magyar választásokon?

A választási visszaélések jellemző formái és társadalmi sajátosságai

Gyakran halljuk, hogy a magyar választási rendszer nem ad mindenkinek egyenlő esélyeket. Bizonyos elemek "csak" túlerősítik a legtámogatottabb pártot, de rengeteg tényező a mindenkori kormányoldalt segíti, és van, ami kifejezetten jobbra húz. Ezeknél is problémásabbak az olyan társadalmi tényezők, mint a kiszolgáltatottság, a megfélemlítés, a függőségi viszonyok, amelyek súlyosan torzítják a választási versengést. Csak a legfontosabbakat tekintjük át.

1. A manipulált választókerületi térkép

A Fidesz-KDNP 2011-ben alkotta meg az új választójogi törvényt ([2011. évi CCIII. törvény](#)). A korábbi 176 helyett 106-ra csökkent az egyéni választókerületek száma, de a súlyuk megnőtt, mivel a listás mandátumoké még nagyobb arányban csökkent: 210-ről 93-ra. A területi listák mellett a második forduló is megszűnt, és bevezették a "győzteskompenzáció" néven elhíresült hungarikumot. Ezek mind olyan változások, amelyek akár az ellenzéki erőknél is kedvezhetnének - már ha nem volna sok más részrehajlás a rendszerben.

Az új választójogi törvény tartalmazta az új választókerületi térképet is. A tény, hogy semmit nem lehet tudni arról, kik, mikor, milyen szempontok szerint alkották meg, már önmagában okot ad a gyanúra, hogy politikailag manipulálták a térképet. Ezt aztán több független [elemzés](#) is megerősítette - még ha jogi értelemben nem is lehet bizonyítani. A kormányoldalhoz húzó kerületek jellemzően kisebb lélekszámúak, mint az ellenzéki karakterűek, és sok helyen tetten érhető az is, hogy kiegyensúlyozottabb támogatottságú városokhoz inkább jobbra billenő településeket csatoltak.

Példa: Nyíregyháza hagyományosan a baloldal egyik fellegvára volt. Itt az 1-es választókerületet úgy módosították, hogy a baloldaliak aránya növekedett, megőrizve a város ezen részének baloldali esélyeit, de a 2-es választókerületbe bevontak több környező települést, például Tiszavasvárit is, ahol a jobboldal erősebb, és így ez a körzet már nyerhetővé vált a jobboldal számára.

2. A külföldről szavazó magyarok diszkriminációja magyarországi lakcím alapján

Azok a magyarországi lakcímmel rendelkező, külföldön tartózkodó magyar állampolgárok, akik olyan helyeken dolgoznak vagy tanulnak, mint pl. Anglia, Németország, a nagykövetségen vagy konzulátuson szavazhatnak. Ezek száma és fizikai megközelíthetősége korlátozott, így sok külföldön élő honfitársunk nem tud élni a szavazójogával. Ezzel szemben a határon túli magyarok, akiknek nincs magyarországi lakcímük, levélben szavazhatnak. Regisztráció után az általuk kért címre levélben kapják meg a listás szavazólapot (egyéni képviselőre viszont lakcím híján nem szavazhatnak). Amellett, hogy így előnyösebb helyzetben vannak, mert bárholnan kényelmesen tudnak szavazni, a levélszavazatok kezelése nagyon sok aggályt vet fel és visszaélések előtt nyitja meg az utat, hiszen a szavazat „leadásakor” nem ellenőrzik az illető személyazonosságát.

A levélszavazás anomáliái:

- **A levélcsoomag hosszú ideig a választópolgár birtokában van**, ezért sérülhet a választási titkossága és önkéntessége. Ki tudja ellenőrizni, hogy a kipoztázott szavazólapok százalékeit tényleg a címzett töltötte ki, és nem valamely rokona, szomszédja, esetleg egy pártnak az aktivistája? Ezt a kockázatot persze minden olyan ország vállalja, amely alkalmazza a levélszavazást.
- **Halottak vannak a névjegyzéken.** Magyarországon 1990 óta akkurátusan vezetik a névjegyzéket, minden okunk megvan bízni a nyilvántartásokban. A külföldön élő, magyarországi lakcímmel sosem rendelkező állampolgárok elhalálzásáról azonban nem értesül, nem értesülhet a magyar állam. Mivel egy regisztráció legalább tíz évig aktív, az ez idő alatt elhunytak értesítési címére a Nemzeti Választási Iroda kérdés nélkül kiküldi a szavazólapot, minden egyes választás és népszavazás előtt. Az elhunytak címére kiküldött levélcsoomagok sorsáról csak az tud, aki visszaél velük, miközben a halottak száma az ezres, talán a tízezres nagyságrendet is elérhette már. A levélben szavazók névjegyzékére regisztráltak száma 2022. január végén 430 ezer körül alakul.

3. Korlátlan kampányolás a kormányoldalon

Papíron minden egyenlő. Minden pártnak ugyanannyi hirdetési idő jut az állami médiában (470 perces osztonak fel egyenlő arányban az országos listát állító jelölő szervezetek között, a 13 nemzetiségi lista 10-10 percekét kap), kereskedelmi tévékben és rádiókban ingyenesen és egyenlő feltételekkel adhatnak fel politikai reklámokat (már ha az adott médium hajlandó ingyen rendelkezésre bocsátani a műsoridejét), a nyomtatott és online médiában mindenkire egyformán vonatkozó árlisták szerint lehet hirdetni (már ha ezt a médium lehetővé teszi), ugyanígy működik a köztéri hirdetés is. Mindez az ötvennapos kampányidőszakra vonatkozik, de ami azon kívül esik, azt jóformán semmi sem szabályozza, szinte korlátozás nélkül mindenki úgy és annyit hirdet, amennyi jólesik. Pontosabban, amennyi forrása van rá. Márpedig a kormányoldal korlátlanul kampányol közpénzből; egymást érik a társadalmi célú hirdetésnek álcázott politikai kampányok, lényegében 12 éve. Az ellenzék jóval kevesebb forrás fölött diszponál, így jóval kevésbé látható két választás között. A civil szervezetekre még annyi szabályozás sem vonatkozik, mint a pártokra, így gyakran nem a kormány, nem a Fidesz, hanem például a Civil Összefogás Fórum (CÖF) plakátkampányait láthatjuk az utcán, amelyek tökéletesen egybevágóak a kormányoldal aktuális üzeneteivel. A közösségi médiában elhelyezett hirdetések nem számítanak kampányköltségnek, így a kormányoldal ezeken a felületeken is sokszor annyit költ, mint az ellenzék. Ezeknél is fontosabb a kormányoldal óriási médiafölénye: az állami média szünet nélkül kormánypropagandát sugároz (470 perces műsoridő észrevehetően kevés ahhoz, hogy ezt ellensúlyozza), ahogy a mintegy 500 címet számláló KESMA-termékek is. Az ellenzéki oldalnak is vannak médiumai, de ezek mind mennyiségben, mind elérésben eltörpülnek a kormányoldaléhoz képest.

4. A nemzetiségi mandátum rossz szabályozása

Akár pozitív fejlemény is lehetne, hogy 2010 után megteremtették a nemzeti kisebbségek parlamenti képviseletének lehetőségét, de sajnos egyrészt választási alapelvet sértő módon valósult meg, másrészt kódolt a visszaélés a rendszerben.

- **Aki a nemzetiségi listára szavaz pártlista helyett, nincs valódi választási lehetősége.** A nemzetiségi listát az országos nemzetiségi önkormányzatok állítják össze. Senki másnak nincs joga nemzetiségi listát állítani, így a választópolgár egy olyan szavazólappal találkozik a szavazófülkében, amelyen egyetlen lista egyetlen karikájába ikszelhet. Ez nem nevezhető demokratikus választásnak, hiszen ténylegesen nincs választási lehetősége. *(A szabályozásnak azzal a részével nincs probléma, hogy el kell dönteni, hogy pártlistára vagy nemzetiségi listára kíván szavazni a nemzetiséghez tartozó magyar állampolgár. Ha nem kéne döntenie, három szavazata lenne, míg a legtöbb választópolgárnak csak kettő, ami sértene a választójog egyenlőségét.)*
- **A 13-ból 11 nemzetiségnek matematikai esélye sincs arra, hogy kedvezményes mandátumot szerezzen.** Kedvezményes mandátumot az a nemzetiségi lista nyerhet, amely legalább negyedannyi szavazatot szerez, mint ahány szavazatot az adott választáson egy pártlistás mandátumot eredményez. A részvételtől, az elvesző-, illetve a töredékszavazatok

számától függően kb. 100 ezer voks eredményez egy pártlistás mandátumot, a kedvezményes mandátumhoz tehát kb. 25 ezer szavazat szükséges. Csak a német és a roma nemzetiség számlál egyáltalán ennyi választópolgárt, így a többi 11 kisebbségnek matematikai esélye sincs a kedvezményesmandátum-szerzésre. Eközben, a szószóló akkor is bekerül a parlamentbe, ha akár 1 szavazatot kap.

- **Kódolt a visszaélés.** Ha egy politikai erőnek megvan hozzá a befolyása, akkor a nemzetiségi lista vezetőjén keresztül egy „olcsóbb mandátumot” tud szerezni magának. Erre jó példa Ritter Imre, aki korábban fideszes polgármesterjelölt volt Budaörsön, 2018-ban pedig a német nemzetiségi lista vezetőjeként szerzett kedvezményes parlamenti mandátumot, hogy aztán a teljes ciklusban együtt szavazzon a kormányoldallal. Bár már 2014-ben és 2018-ban is arra lehetett számítani, hogy a roma nemzetiségi lista vezetője, a lungu dromos Farkas Félix teljes értékű mandátumot szerez, mégsem így történt. A 2022-es választáson szemmel láthatóan ambicionáltak volna, hogy megszerezzék a teljes értékű mandátumot, ez végül mégsem sikerült. 2022-ben nem sikerült az Országos Roma Önkormányzatnak megállapodnia a listáról, tehát nem lehet majd roma szószólót választani, így a roma kisebbségi szavazók automatikusan a pártlistás szavazásra lesznek jogosultak.

5. A jelöltállítás és a kampányfinanszírozás alkotta torz rendszer

A már 2010 előtt is a visszaélések melegágyát képező jelöltállítási és kampányfinanszírozási rendszert csak átalakítani sikerült, megtisztítani nem. Hiába történtek néhány ponton jó irányba lépések (ajánlószelvény-rendszer megszüntetése, támogató aláírások számának csökkentése, kincstári kártya bevezetése, költségi limit felemelése, indexálása), addig nem lesznek tiszta körülmények, amíg a pártok kezelik a választópolgárok adatait, és amíg több százmillió forintos támogatáshoz juthatnak ellenőrizetlenül. Az ajánlószelvények adásvételét felváltotta az ajánlóívek másolása, a visszaéléseket ösztönző kampányfinanszírozási szabályokkal együtt pedig olyan rendszer állt össze, amely nem annyira a demokratikus versengésnek, mint inkább a politikai oportunistáknak kedvez.

A jelöltállítás során a legtöbb párt visszaél a választópolgárok személyes adataival. A lebukás kockázata minimális, így nyilvánvalóan a legtöbben adatbázisba rendezik a választók ajánlóívre felvitt adatait, holott ezt a törvény tiltja.

2014 óta több százmillió forintos kampánytámogatásra jogosultak azok a jelölőszervezetek, akik országos listát állítottak, és mivel a törvény nem követeli meg a részletes beszámolót, viszonylag könnyen el lehet lopni a kampánytámogatásként kiutalt közpénzt. A kamupárt-alapításra tehát a motiváció adott, csak úgy, mint az eszköz: a többes jelölés bevezetésével lényegében semmi akadálya, hogy a pártok egymás ajánlóíveiről másolják a választópolgárok adatait.

Időközben történtek kisebb-nagyobb szigorítások, 2018 óta például már vissza kell fizetni a támogatást azoknak a pártoknak, amelyek nem szerezték meg a szavazatok legalább 1%-át, de kiderült, hogy ez egy betarthatatlan szabály, mivel ha a párt tisztségviselőinek nincs a nevén semmilyen vagyon, a hatóságok nem képesek behajtani.

6. Voksturizmus

A voksturizmus lehet belföldi és határokon átvélő egyaránt. Utóbbi esetben a fő motiváció, hogy a külföldi magyar állampolgár ne csak pártlistára szavazhasson (levélben), hanem egyéni kerületi jelöltre is (személyesen); ezért létesítenek számára fiktív lakcímet Magyarországon. Főleg, de nem kizárólag az északkeleti határmenti régiókban tűnt fel, hogy az ukrán határ felől szállítják a voksturistákat, akik nem ritkán még csak magyarul sem tudtak (ami egy másik anomáliára is rámutat, mégpedig arra, hogy van, amikor csak papíron szükséges a magyar nyelvtudás az állampolgárság megszerzéséhez). A belföldi voksturizmus pedig „csak” a szavazatoptimalizálást célozza, tehát azt, hogy olyan kerületekbe jelentkez(tet)nek át választópolgárok(at), ahol a várakozások szerint szorosabb eredmény várható.

Előfordult, hogy a rendőrség feltárta és büntetőbíróság is szankcionálta a fiktívlakcím-létesítésre épülő választási csalást – de ezek az esetek csak a szabályt erősítő kivételt jelentették.

Arról, hogy hányan lehetnek, akik az elmúlt években választási céllal létesítettek fiktív lakhelyet, csak sejtéseink lehetnek. A TASZ és a Political Capital ezért döntött úgy még a 2018-as országgyűlési választás előtt, hogy adatigényléssel fordul a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárságához (BM): két évre visszamenőleg kérték ki a települési szintű névjegyzéki adatokat, havi időállapotok szerinti bontásban. Azért kérték így, mert önmagában az az információ, hogy például Kispalád település névjegyzékén 432-en szerepeltek a 2014-es országgyűlési választás idején, 2018-ban pedig már 692-en, önmagában még nem kellene, hogy gyanús legyen; elképzelhető például, hogy olyan fejlesztések valósultak meg ennyi idő alatt, amelyek szépen lassan új lakókat vonzottak a községbe. Ha viszont hónapról hónapra láthatnánk, hogyan változott a lakosság száma, feltűnnének az esetleges hirtelen kiugrások, amelyek már alapos okot adnának arra, hogy tömeges fiktívlakcím-létesítésre gyanakodjunk. Kispalád (és még jó néhány település) érintettségét időközben több médium is feltárta, de a közérdekű adatokat máig nem adta ki a BM. Kétfokon nyertes pert követően ugyanis a Kúria elutasította a keresetet – miközben ezek az adatok egy boldogabb országban felhasználóbarát, kereshető formában elérhetők lennének például a választási iroda honlapján.

7. Kiszolgáltatott emberek választójogával való visszaélés

Sok [tanulmány](#) bizonyította, hogy a legkiszolgáltatottabb emberek választójogával régóta visszaélnek. 2014-ben leginkább a közmunkaprogramból való kieséssel tudták “meggyőzni” az embereket, hogy a megfelelő helyre húzzák az X-et (azóta a közmunka jelentősége némileg csökkent). Az, hogy a közfoglalkoztatás és a Fidesz kiugró eredményei között [erős az összefüggés](#), nem feltétlenül a csalás, de egész biztosan a függés, a kiszolgáltatottság jele. Míg oknyomozó újságírók 2014-ben még inkább a megfélemlítés, 2018-ban már inkább a belenyugvás jeleit tapasztalták, amikor a választójoggal való visszaélésről volt szó.

A *lányszavazást* szinte lehetetlen leleplezni, még nehezebb annak a 21. századi verzióját, a szavazólap lefényképeztetését. 2014-ben az Átlátszó nyílt szavazást is [dokumentált](#), illetve megszólaltatott olyan embereket, akik azért estek ki a közmunkaprogramból, mert nem voltak hajlandók áruba bocsátani a választójogukat.

8. Mozgóurnás szavazás

Közismert az a jelenség is, hogy a mozgóurnás szavazás során a szavazatszámoló bizottság tagjai vagy zárt intézményekben az ott dolgozók befolyásolják a mozgásukban korlátozott állampolgárokat. Ez ellen csak úgy lehet tenni, ha a bizottsági tagok ügyelnek rá, hogy mindig két ellenérdekelt fél menjen ki a mozgóurnával, és ha a szavazópolgár segítséget kér a kitérésben, mindketten legyenek ott, és befolyásolás nélkül adjanak segítséget, úgy hogy a szavazó önálló akarata érvényesüljön.

